

УДК 811.161.2'373.612

ФУНКЦІОНАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СТЕРЕОТИПНОГО МЕЙОЗИСУ В АНГЛІЙСЬКОМУ РОЗМОВНОМУ МОВЛЕННІ

Лебедєва Надія Михайлівна,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри мовознавства

Херсонський державний університет

Ткаченко Людмила Леонідівна,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри практики іноземних мов

Херсонський державний університет

Анотація. Стаття присвячена одному із способів кількісного переосмислення в англійському розмовному мовленні, а саме вживанню мовних одиниць, що применшують ступінь тієї чи іншої якості предметів та явищ оточуючої дійсності, який отримав назву стереотипного мейозису. На відміну від гіперболи, використання якої відображає емоційний стан мовця, мейозис застосовується для впливу на одержувача інформації. Мейозис імпліцитно передає інформацію про нормальну або високу ступінь певної (як правило, позитивної) якості об'єкта, будучи непрямим засобом посилення враження про нього через експліцитне послаблення. Адресат сприймає применшення, що представлено у стереотипній мейотичній одиниці, із урахуванням реальної інтенції мовця. У статті проаналізовано структурні моделі мейотичних конструкцій та виявлено семантичні групи прислівників адвербіалізованих прикметників, які виконують функцію применшення якостей об'єкта.

Ключові слова: розмовне мовлення, стереотипний мейозис, применшення ознаки, імплікація, мейотична конструкція.

**FUNCTIONAL CHARACTERISTIC OF STEROTYPICAL MEIOSIS IN
ENGLISH COLLOQUIAL SPEECH**

Nadiya Lebedyeva

Kherson State University

Lyudmyla Tkachenko

Kherson State University

Summary. The article deals with one of the means of expressing a quantitative re-comprehension: the usage of linguistic units aimed at understating the objects or phenomena of reality in modern English which is known under the term of stereotyped meiosis. The article focuses attention on the fact that unlike hyperbole, which reflects the emotional state of the speaker, meiosis is used to influence the addressee of the communication as it conveys information containing understatement of an object or a phenomenon. The material of the investigation shows that the most common psychological factor stimulating the usage of meiosis in the English colloquial speech is the striving of the addresser for restraint of appraisals. Therefore meiosis actually implies a normal of high degree of a quality of the object in question being an indirect means of emphasizing its size, significance, etc. through its deliberate belittling. Thus the aim of meiosis consists in an impressive influence on the addressee who understands the true meaning of the words and word-groups used as meiosis with a due regard for the real situation and the speaker's intention. The investigation of the formal means of meiosis proves that the language units that express meiotic understatement are not characterized by a structural variety: meiotic sense is concentrated in a comparatively small number of words and word-groups. Understatement of the degree of quality of an object is generally realized with stereotyped meiotic units that were singled out on the basis of their recurrence. Stereotyped meiosis is presented by constructions with adverbs *almost, pretty, hardly, rather, somewhat, slightly*; adverbialized nouns *a bit (of), a little (of)* and adjectives *little* and *decent*. Though meiosis is not as frequently used as hyperbole it is a valuable characteristic of English colloquial speech and English mentality. For this reason the skill of using meiosis in everyday communication should be part of the language competence of all those who study English as a foreign language.

Keywords: colloquial speech, stereotyped meiosis, understatement of a property, implication, meiotic construction.

Постановка проблеми. Актуальність теми зумовлена тією увагою, яку сучасна лінгвістика приділяє специфіці функціонування мовних засобів у різних типах дискурсу, а також вивченню диференційних особливостей мовних одиниць у парадигматичному та синтагматичному аспектах. Мейозис є одним із способів кількісного переосмислення, слугуючи засобом навмисного применшення якості, розміру та інших властивості предметів та явищ дійсності. Термін «мейозис» не є єдино прийнятим позначенням досліджуваного тропу, позаяк поряд із ним існує термін «літота». Однак, термін «літота» у більшості стилістичних досліджень розуміється як троп, що, використовуючись з метою послаблення позитивної ознаки, реалізується за допомогою подвійного заперечення. Таким чином, літота – це лише окремий випадок мейозису, засоби вираження якого не обмежені рамками певної семантико-граматичної структури, хоча в основі обох явищ лежать однакові психологічні процеси [9; 10].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мейозис у різні часи привертав увагу дослідників. Цей троп включено підручники зі стилістики англійської мови І. В. Арнольд, І. Р. Гальперіна, В. А. Кухаренко, О. М. Мороховського, О. П. Воробйової, Ю. М. Скребнева, Р. Чапмена [1; 3-8] та інших вітчизняних та зарубіжних дослідників. Серед останніх наукових розвідок, присвячених мейозису, можна назвати, зокрема, дисертацію О. В. Власової, у якій мейозис досліджується у різних парадигмах: суто лінгвістичній, культурологічній та соціолінгвістичній [2]. У багатьох наукових працях мейозис розглядається у ракурсі категорій недооцінки (*understatement*) та переоцінки (*overstatement*), порівнюючись з такими тропами, як літота та гіпербола.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість досліджень, визначення структурно-семантичних, функціональних та прагматичних характеристик англійського

стереотипного мейозису є актуальною проблемою, що потребує подальшого уточнення.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є виявлення специфіки функціонування мейозису в англійському розмовному мовленні, що досягається через вирішення таких завдань:

- 1) визначити сутність мейотичної інтенсифікації міри ознаки;
- 2) розкрити психологічний механізм дії мейози;
- 3) виявити структурні й семантичні типи применшення, що реалізується за його допомогою.

Матеріалом дослідження виступають фрагменти літературних діалогів, наближені до розмовного мовлення і тому достатньо стереотипні.

Виклад основного матеріалу. Формально-логічна сутність мейозу полягає, як уже зазначалось, у послабленні тієї чи іншої ознаки предмета шляхом применшення його дійсної (нормальної або великої) міри. Фактично, мейозис імплікує нормальний або високий ступінь якості предмета мовлення, будучи опосередкованим засобом посилення, що здійснюється шляхом навмисного послаблення [2].

Мейозис є не лише логічною, а й психологічною протилежністю гіперболи. На відміну від гіперболи, вживання якої безпосередньо відображає емоційний стан мовця, мейозис використовується у мовному спілкуванні з метою певного впливу на реципієнта; він приховано пропонує інформацію про предмет. Але психологічна структура мейозису більш складна й витончена. Мовець довіряє здібності слухачів зрозуміти навмисно скромну стриманість оцінок і врахувати невідповідність між тим, що говориться про предмет, і тим, що цей предмет представляє собою насправді [7, с. 150].

Механізм дії применшення потребує контролю форми мовлення та свідомого відбору мовних засобів. Психологічними факторами, що обумовлюють вживання мейозису, найчастіше слугують прагнення до стриманості у позитивних оцінках або, навпаки, бажання пом'якшити вираження інтенсивності негативної якості предмета.

Крім того, мейотичне послаблення актуалізованої ознаки може бути виявом скромності мовця, як у наступному прикладі:

«It's a little present for you», she answered shyly. He opened it and found eleven five-pound notes and a little paper sack with sovereigns [10].

Мейозис вживається як у художній літературі, так і у повсякденному мовленні. Властива розмовному спілкуванню ситуативність сприяє його адекватному сприйняттю: оскільки предмет мовлення відомий обома учасникам мовленнєвого акту, реципієнт здатен правильно інтерпретувати сенс мейотичного висловлювання з урахуванням реальної ситуації й інтенції мовця.

Проведене дослідження засобів вираження мейозису дозволяє констатувати, що мовний матеріал, який містить применшення, не відрізняється структурною різноманітністю: мейотичний сенс зосереджується у порівняно невеликій кількості слів та словосполучень. Послаблення ступеня якості об'єкта здійснюється, в основному, за рахунок стереотипних мейотичних одиниць, які у процесі дослідження було відібрано на основі їхньої рекурентності.

Стереотипний мейозис переважно представлений конструкціями з прислівниками *a bit, a little, almoust, pretty, hardly, rather, somewhat, slightly*, мейотичне вживання яких виражається у позначенні меншого ступеня вияву інтенсивності ознаки. Спільним для всіх зазначених прислівників є значення кількості, проте, на основі відмінностей і смислового змісту експліцитно виражених ними семантичних ознак, можливим є об'єднання мейотичних прислівників у декілька семантичних груп:

1. Прислівники, що мають яскраво виражене кількісне значення, експліцитно позначаючи малий ступінь ознаки. До них належать: *a little, a bit*. Об'єктом мейотизації зазначених прислівників виступає переважно негативна якість, послаблення якої продиктовано наміром мовця пом'якшити характеристику предмета мовлення:

(1) *Groom: As for that Uncle George of yours, he's on the way to becoming a dirty old man.*

Bride: I know, he's a bit coarse, darling.

(2) *How is that Mr. Holmes?*

Very interesting, but just a little unconvincing.

Come, Mr. Holmes, it's up to you to give us a lead since you say Mr. Mason's theory is unconvincing [10].

Досить часто прислівник *a little* піддається не тільки мейотичному, але й іронічному переосмисленню:

Do you know I divorced your grandfather, Frederick?

You don't feel it's a little late to talk about it? [10]

2. Прислівники, що експліцитно виражають семантичну ознаку «обмеженого ступеню» й ті, що імпліцитно позначають високий ступінь його вияву. Сюди належать прислівники *rather* та *pretty*. Прагнення мовця до стриманості оцінки зумовлює вживання зазначених прислівників замість інтенсифікатора *very*. Проаналізована ознака може виражати як позитивну, так і негативну якість предмета. Зазначимо, що прислівник *rather*, який використовується також у функції послаблення ознаки дії, відрізняється більшою частотністю вживання. У якості ілюстрації наведемо наступні приклади:

(1) *Miss Wilkinson sank into the corner of her carriage and wept disconsolately.*

Well, did you see her off? asked aunt Louisa.

Yes, she seemed rather weepy.

(2) *He was a very rich man... He spent God's money and he saved his own. He built hospitals and he sent off Mercy ships, and he brought the outhouses indoors... and he ended up pretty rich [10].*

(3) *You must forgive me if I'm rather taken aback. You see, you're the last woman I should ever have expected to do anything like that [11].*

3. Прислівники, що вказують на недостатній ступінь міри ознаки. До цієї семантичної групи належать прислівники *somewhat, slightly, almost, hardly*. Із перелічених прислівник *hardly* є способом послаблення значення процесу, імплікуючи неможливість здійснення тієї чи іншої дії. Інші прислівники позначають недостатній ступінь міри семантичного змісту властивості, що виражається прикметником:

- (1) *My business is of a somewhat unusual nature, Monsieur Poirot.*
- (2) *Your best friend would hardly call you a schemer, Watson.*
- (3) *I've never seen such hatred in someone's eyes. It's slightly horrifying* [11].

До стереотипних мейотичних засобів, що широко використовуються у повсякденному мовленні, належать крім розглянутих вище прислівників також прикметники *little* та *decent*, мейотичне переосмислення яких зумовлене вже самою наявністю в їхній семантичній структурі потенціальної семи послаблення. Якісно-оцінний прислівник *decent* використовується для свідомої недооцінки позитивної якості предмета, що мотивовано стриманістю мовця у схваленні. Мейотичний сенс прислівника *little* полягає у наданні значення несуттєвості актуалізованій ознаці; при цьому *little* змінює свою референційну співвіднесеність не тільки кількісно, але й якісно, надаючи мейотичну характеристику абстрактним поняттям, яким взагалі не властива ознака розміру:

- (1) *«I have certain little ideas of my own about that will», said Poirot.*
- (2) *I have a little question to put to you. Are you still on good terms with the ghost?*
- (3) *I hope my young sisters have been decent to you?- Awfully decent* [11].

Аналіз стереотипних мейотичних словосполучень, що використовуються в англійській мові, вказує на те, що вони, так само як і лексичні одиниці, які матеріалізують применшення, виконують функцію послаблення значення слів, які вони інтенсифікують.

Очевидне применшення кількості має місце у випадку вживання субстантивного словосполучення *a bit of*, що позначає малу кількість субстанції:

That's what I'd do if I had a bit of money, but a plantation [11].

У поєднанні з іменником, що містить у своєму значенні компонент оцінки, квантитативне словосполучення *a bit of* набуває okazіонального емоційно-оцінного сенсу, який проявляється у послабленні негативної оцінки суб'єкта:

The worst that can be said about him is that he is a bit of a snob [12].

Послаблення міри прояву інтенсивності якості предмета шляхом вказівки на різноманітний ступінь вираження певної ознаки характерне для мейотичних словосполучень *kind of, sort of*, що виконують синтаксичну функцію прислівника, а також для словосполучень, представлених подвійними прислівниками – *almost too, a bit too, a little too, rather too*. В останніх привертає увагу той факт, що мейотичним навантаженням володіє лише перший компонент – прислівники *almost, rather, a bit, a little*, у той час як другий компонент (*too*) має суто підсилювальне значення. Зазначений семантичний контраст сприяє акцентуванню мейотичного сенсу виразу:

(1) *They seem to think that you're rather too fresh.*

(2) *Billy: I think I get engaged a bit too often.*

(3) «*It's almost too hot, she murmured*» [11].

Мейотична інтенсифікація міри ознаки досить рідко здійснюється у повсякденному мовленні за допомогою нестереотипних засобів применшення. Хоча принципової різниці між стереотипним й okazіональним мейотисом не існує, позаяк вони обидва діють за однаковою психологічною схемою й виконують функцію вираження меншої відносно норми міри прояву ознаки. Okazіональне применшення пов'язане з більш усвідомленою цілеспрямованістю мейотичного сенсу, емоційною оцінністю і відрізняється внаслідок непередбачуваності форми більш високою стилістичною ефективністю.

У структурному плані okazіональні мейотичні одиниці представлені словами (в основному, прикметниками) та словосполученнями. Подібно до стереотипних засобів применшення okazіональний мейозис використовується переважно з метою послаблення якісної ознаки предмета:

1) *She has as well a tiny problem with spirituous liquors. – It's like she can't get enough.*

2) *She: Oh, Armory, I hear you're brilliant. Alec said, you'd taught him to think. Did you?*

He: No, I'm really quite dull.

/he evidently doesn't intend this to be taken seriously/ [11].

В останньому прикладі авторська ремарка сприяє додатковій експлікації прихованого у мейозисі змісту.

У якості okazіонального мейозису, який слугує применшенню кількості, наведемо наступний приклад, у якому мейозис реалізується за допомогою числівників (*one or two*), які явно применшують кількість злочинів, розкритих знаменитим детективом Агати Крісті:

Seen lots of murders, haven't you?

One or two, said Poirot modestly [11].

Висновки і пропозиції. У статті розглянуто деякі структурно-семантичні властивості мейозису, які створюють специфіку англійського розмовного мовлення. Проведене дослідження дозволяє констатувати, що в розмовному мовленні применшення створюється не лише прислівниками, які експліцитно позначають малий, недостатній або «обмежений» ступінь ознаки, а й тими, що імпліцитно позначають високий ступінь його вияву. Крім суто прислівників, до стереотипних мейотичних засобів належать також адвербіалізовані іменники *a bit (of)*, *kind (of)*, *sort (of)*, прикметники *little*, *decent* та деякі інші. Найбільш характерною для мейозису є синтаксична функція визначення ступеню інтенсивності якості, що позначається прикметником.

Зважаючи на те, що мейозис є вираженням культурологічної категорії *understatement*, яка, у свою чергу, є віддзеркаленням англійської ментальності, вміння використовувати мейотичні конструкції повинне бути частиною мовленнєвої компетентності усіх тих, хто вивчає англійську мову як іноземну.

Список літератури:

1. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка (стилистика декодирования). М.: Просвещение, 1990. 300 с.
2. Власова Е. В. Социолингвистический аспект изучения недооценки и переоценки в речи современного англичанина: автореф. дис. к.фил.н. Волгоград, 2005. 20 с.
3. Гальперин И. Р. Стилистика английского языка. М.: Либроком, 2010, 2014. 336 с.
4. Гуревич В. В. English stylistics. Стилистика английского языка. 8-е изд., стер. М.: Флинта, 2007. 72 с.
5. Кухаренко В. А. Практикум по стилистике английского языка. Seminars in Stylistics. 5-е изд. М.: Флинта: Наука, 2011. 184 с.
6. Мороховский А. Н., Воробьева О. П., Лихошерст Н. И., Тимошенко З. В. Стилистика английского языка. Киев: Вища школа, 1984. 241 с.
7. Скребнев Ю. М. Основы стилистики английского языка. 2-е изд. М.: Астрель, 2003. 221 с.
8. Chapman, R. Linguistics and Literature // An Introduction to Literary Stylistics. Totowa, New Jersey: Littlefield, Adams and Co., 1973. 119 p.
9. The Concise Oxford Dictionary of Literary Terms (ed. Chris Baldick). Oxford University Press Inc., New York, 2001. URL: [http://armytage.net/pdsdata/%5BChris_Baldick%5D_The_Concise_Oxford_Dictionary_of_L\(BookFi.org\).pdf](http://armytage.net/pdsdata/%5BChris_Baldick%5D_The_Concise_Oxford_Dictionary_of_L(BookFi.org).pdf)
10. Books by Doyle, Arthur Conan (sorted by popularity). URL: www.gutenberg.org/ebooks/author/69

11. The best Agatha Christie books. URL:
https://bookriot.com/2018/01/09/best-agatha-christibooks/?utm_source=Sailthru&utm_medium=email&utm_campaign=The+Riot+Rundown&utm_term=BookRiot_TheRiotRundown_Tue-Thur

References:

1. Arnold I. V. (1990) *Stilistika sovremennogo angliyskogo yazyka (stilistika dekodirovaniya)*. [English stylistics]. 3-e izd. M.: Prosvescheniie, 300 p.
2. Vlasova E. V. (2005) *Sotsiolingvisticheskiy aspekt izucheniia nedootsenki I pereotsenki v rechi sovremennogo anglichanina: avtoref. dis. k.fil.n.* [Sociolinguistic aspect of studying understatement and overstatement in a modern Englishman's speech: doctoral thesis]. Volgograd, 20 p.
3. Galperin I. R. *Stilistika angliyskogo yazyka* [English stylistics]. M.: Librokom, 336 p.
4. Gurevich V. V. (2007) *Stilistika angliyskogo yazyka* [English stylistics]. 8-e izd. M.: Flinta, 72 p.
5. Kukharenko V. A. (2011) *Praktikum po stilistike angliyskogo yazyka* [Seminars in Stylistics]. 5-e izd. M.: Flinta: Nauka, 184 p.
6. Morokhovskiy A. N. , Vorobiova O. P., Likhosherst N. I., Timoshenko Z. V. (1984) *Stilistika angliyskogo yazyka* [English stylistics]. Kiiev: Vyscha shkola, 241 p.
7. Skrebnev Yu. M. (2003) *Osnovy stilistiki angliyskogo yazyka* [English stylistics]. 2-e izd. M.: Astrel, 72 p.
8. Chapman R. (1973) *Linguistics and Literature // An Introduction to Literary Stylistics*. Totowa, New Jersey: Littlefield, Adams and Co., 119 p.
9. The Concise Oxford Dictionary of Literary Terms (ed. Chris Baldick). Oxford University Press Inc., New York, 2001. Rezhym dostupu: [http://armytage.net/pdsdata/%5BChris_Baldick%5D_The_Concise_Oxford_Dictionary_of_L\(BookFi.org\).pdf](http://armytage.net/pdsdata/%5BChris_Baldick%5D_The_Concise_Oxford_Dictionary_of_L(BookFi.org).pdf)Current Literary Terms.
10. Books by Doyle, Arthur Conan (sorted by popularity). URL: www.gutenberg.org/ebooks/author/69

11. The best Agatha Christie books. URL:

https://bookriot.com/2018/01/09/best-agatha-christibooks/?utm_source=Sailthru&utm_medium=email&utm_campaign=The+Riot+Rundown&utm_term=BookRiot_TheRiotRundown_Tue-Thur